

REFERENCES

Brihkhem, Ye. *Osnovy finansovoho menedzhmentu* [Fundamentals of Financial Management]. Kyiv: Molod, 1997.

Bychkova, S. M., Skobara, V. V., and Yuldashev, Z. Z. *Investitsionnyy kontrol i audit v ekonomicheskikh subektakh* [Investment control and audit in economic subjects]. Moscow: Nauchnaia biblioteka, 2014.

Dmitriev, M. N. "Kolichestvennyy analiz riska investitsionnykh proektov" [Quantitative risk analysis of investment projects]. <http://www.cfin.ru/finanalysis/invest>

Hranaturov, V. M., and Shevchuk, O. B. *Ryzyky pidpriyemnoy tsykoj diialnosti: problemy analizu* [Risks of business: problem analysis]. Kyiv: Zviazok, 2000.

Honcharenko, O. M. "Upravlinnia ryzykamy v protsesi realizatsii investytsiinoho proektu" [Risk management in the implementation of the investment project]. <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/743/1.pdf>

Kyrychenko, O. A., and Konizhai, M. V. "Ekonomichna bezpeka subiektiv hospodariuvannia v umovakh dovhostrokovoho kredyтуvannia" [Economic security entities in terms of long-term lending]. *Finansy Ukrainy*, no. 6 (2011): 103-117.

Mnykh, Ye. V., and Barabash, N. S. *Finansovyi analiz* [Financial analysis]. Kyiv: KNTEU, 2014.

Meriam-Webster's Biographical Dictionary. Springfield: Merriam-Webster, Inc., 1995.

Nayt, F. Kh. *Risk, neopredelennost i pribyl* [Risk, uncertainty and profit]. Chicago, 1985.

Sapohovska, O. V. "Analitichne zabezpechennia audytu investytsiinykh proektiv" [Analytical support auditing of investment projects]. *Ekonomichnyi analiz*, vol. 19, no. 1 (2015): 200-205.

Savchuk, V. P. *Upravlinnia mizhnarodnymi investytsiynymi proektamy* [Management of international investment projects]. Kyiv: KNEU, 2013.

УДК 330.142.2 (477)

ДЕСТРУКТИВНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ: ІНВЕСТИЦІЙНИЙ АСПЕКТ

© 2015 НОСИК О. М.

УДК 330.142.2 (477)

Носик О. М. Деструктивні трансформації людського капіталу в Україні: інвестиційний аспект

У статті проаналізовано інвестиційні деструкції національного людського капіталу в сучасний період в Україні. Розкрито секторальні деструкції як інвестиційний розрив між промисловим і сільськогосподарським секторами національної економіки щодо фінансування людського розвитку. Охарактеризовано суб'єктні деструкційні трансформації людського капіталу як диспропорції між витратами держави на соціальний захист і соціальне забезпечення населення і витратами на розвиток соціогуманітарної сфери; між витратами домогосподарств на охорону здоров'я, освіту, відпочинок і культуру та їх іншими споживчими витратами; між витратами суб'єктів господарювання на оплату праці та їх іншими витратами на персонал; між витратами держави, суб'єктів господарювання, домогосподарств на формування та накопичення людського капіталу. Обґрунтовано негативні наслідки інвестиційних диспропорцій для відтворення людського капіталу. Умовою подолання інвестиційних деструкцій людського капіталу визначено формування соціогуманітарної моделі інноваційного розвитку національної економіки.

Ключові слова: людський капітал, інвестиційні деструкції людського капіталу, секторальні та суб'єктні інвестиційні деструкції людського капіталу, інвестиційні диспропорції відтворення людського капіталу, соціогуманітарна модель інноваційного розвитку економіки.

Табл.: 2. **Формул.:** 2. **Бібл.:** 11.

Носик Олена Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування, Національний фармацевтичний університет (вул. Пушкінська, 53, Харків, 61002, Україна)

E-mail: nosik_e@mail.ru

УДК 330.142.2 (477)

Носик Е. Н. Деструктивные трансформации человеческого капитала в Украине: инвестиционный аспект

В статье проанализированы инвестиционные деструкции национального человеческого капитала в современный период в Украине. Раскрыты секторальные деструкции как инвестиционный разрыв между промышленным и сельскохозяйственным секторами национальной экономики относительно финансирования человеческого развития. Охарактеризованы субъектные деструктивные трансформации человеческого капитала как диспропорции между расходами государства на социальную защиту и социальное обеспечение населения и его расходами на развитие социогуманитарной сферы; между расходами домохозяйств на охрану здоровья, образование, отдых и культуру и их другими потребительскими расходами; между расходами субъектов хозяйствования на оплату труда и их другими расходами на персонал; между расходами государства, фирм, домохозяйств на формирование и накопление человеческого капитала. Обоснованы негативные последствия инвестиционных диспропорций для воспроизводства человеческого капитала. В качестве условия преодоления инвестиционных деструкций человеческого капитала определено формирование социогуманитарной модели инновационного развития национальной экономики.

Ключевые слова: человеческий капитал, деструкции человеческого капитала, секторальные и субъектные инвестиционные деструкции человеческого капитала, инвестиционные диспропорции воспроизводства человеческого капитала, социогуманитарная модель инновационного развития экономики.

Табл.: 2. **Формул.:** 2. **Библ.:** 11.

Носик Елена Николаевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры менеджмента и администрирования, Национальный фармацевтический университет (ул. Пушкинская, 53, Харьков, 61002, Украина)

E-mail: nosik_e@mail.ru

UDC 330.142.2 (477)

Nosyk O. M. Destructive Transformations of Human Capital in Ukraine: the Investment Aspect

The article analyzes the investment destructions of national human capital, which are developing in the current period in Ukraine. Sectoral destructions, which cause an investment gap between the industrial and agricultural sectors of the national economy concerning the financing of human development, have been disclosed. The subjective destructive transformations of human capital have been displayed as an imbalance between State expenditures for social protection and social security of the population and its expenditures for the development of socio-humanistic sphere; between costs, spent by households for health, education, recreation, culture and their other consumer expenses; between costs by economic entities for labor remuneration and other costs; between costs of the State, firms and households for the creation and accumulation of human capital. Negative effects of investment imbalance for reproduction of human capital has been substantiated. Formation of the socio-humanistic model of innovational development of economy has been defined as a condition to overcome the investment destructions of human capital.

Key words: human capital, destructions of human capital, sectoral and subjective investment destructions of human capital, investment imbalances in reproduction of human capital, socio-humanistic model of innovational development of economy.

Tabl.: 2. **Formulae:** 2. **Bibl.:** 11.

Nosyk Olena M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management and Administration, National Pharmaceutical University (vul. Pushkinska, 53, Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: nosik_e@mail.ru

У сучасний період національному людському капіталу в Україні притаманні певні деструктивні трансформації, які є проявом його деградації та загальної дисфункції як провідного ресурсу соціально-економічного розвитку в умовах економіки знань.

Зараз теоретичним засадам деструкції національного людського капіталу, їх чинникам і шляхам подолання присвячено наукові розробки вітчизняних і зарубіжних вчених, серед яких: С. Архієреєв, який аналізує асоціальний капітал [1], О. Мацькевич і В. Петренко – дослідники фіктивного людського капіталу [2], Ю. Корчагін, у працях якого розкрито природу та наслідки негативного людського капіталу [3]. Але такий аспект цієї наукової проблеми, як інвестиційна деструкція людського капіталу не отримав ще належного рівня розкриття.

Метою статті є обґрунтування деструкції людського капіталу як диспропорцій інвестицій у людину.

Відтворення людського капіталу базується на інвестиціях у створення та накопичення запасу знань, здібностей, навичок та вмінь людини, використання яких у продуктивній діяльності в різних сферах суспільної практики забезпечує зростання вартості, доходу, матеріальних і нематеріальних вигод. За інвестиційним критерієм національний людський капітал можна визначити як сукупність інвестицій у його формування та накопичення. Виходячи з цього, структура національного людського капіталу може бути представлена як співвідношення інвестицій у нього: а) інвесторів – домогосподарств, фірм, держави та ін.; б) у різних галузях і секторах національної економіки. Отже, за інвестиційним підходом деструктивні трансформації людського капіталу – це інвестиційні деструкції, які характеризуються певними диспропорціями між інвестиціями в

людину різних інвесторів та в різних галузях і секторах, поглиблення яких призводить до втрат і деградації національного людського капіталу.

В Україні протягом довготривалого періоду поглиблюються диспропорції у сфері інвестування в людський капітал, які є і проявом, і причиною його деградації. Ці диспропорції є:

- ★ *секторальними*, одним із показників яких є значний розрив між витратами на одного зайнятого найманого працівника на підприємствах промислового і сільськогосподарського секторів економіки;
- ★ *суб'єктними*, що характеризуються вартісною незбалансованістю витрат інвесторів (домогосподарств, фірм, держави) на людський капітал.

Результати порівняльного аналізу витрат підприємств на одного зайнятого працівника у промисловості і сільському господарстві наведено в *табл. 1*.

Витрати підприємств (роботодавців) на персонал – це витрати на його формування, утримання, використання та розвиток, у складі яких: пряма оплата та оплата за невідпрацьований час, премії та нерегулярні виплати, заробітна плата в натуральній формі, пільги, послуги, допомоги в натуральній і грошовій формах, витрати на оплату житла працівників, їх соціальне забезпечення, професійне навчання та ін. Ці витрати є джерелом коштів для фінансування формування та розвитку фірмово-специфічного людського капіталу. Як видно з *табл. 1*, витрати на одного зайнятого найманого працівника у промисловості перевищували такі витрати у сільськогосподарському секторі економіки, включаючи лісове і рибне господарство, у 2011 р. – у 1,9 разу,

Таблиця 1

Витрати на одного зайнятого найманого працівника на підприємствах України

Показник	Рік		
	2011	2012	2013
Кількість найманих працівників, тис. осіб			
Усього	8757,9	8620,3	8279,4
У сільському лісовому та рибному господарстві	717,7	716,4	669,9
У промисловості	3123,5	3126,9	3019,5
Витрати на персонал, млн грн			
Усього	315382,3	374105,6	378223,2
У сільському лісовому та рибному господарстві	18050,3	22300,6	23128,6
У промисловості	146319,4	170564,2	176528,9
Витрати на персонал у розрахунку на 1 найманого працівника, млн грн			
Усього	35858,9	43500,7	45569,1
У сільському лісовому та рибному господарстві	25069,9	30973,1	34520,3
У промисловості	47199,8	55020,7	58843,0
Співвідношення витрат на персонал у розрахунку на 1 найманого працівника, рази			
Усього / промисловість	0,76	0,79	0,77
Усього / сільське, лісове, рибне господарство	1,4	1,4	1,32
Промисловість / сільське, лісове, рибне господарство	1,9	1,8	1,7

Джерело: розраховано за даними [4, 5].

у 2012 р. – 1,8 разу, у 2013 р. – 1,7 разу. Як справедливо підкреслює Г. Самородченко, сільськогосподарські підприємства (окрім виплати заробітної плати і внесків до централізованих соціальних фондів) беруть участь у відтворенні людського капіталу, здійснюючи витрати на утримання об'єктів соціальної інфраструктури, що знаходяться у них на балансі, оплачуючи (повністю чи частково) витрати працівників на оздоровлення, лікування, транспортне та інші види обслуговування, надаючи допомогу закладам соціального призначення комунальної власності тощо. Обсяг цих витрат залежить від результатів діяльності підприємств. Однак переважна більшість сільськогосподарських підприємств перебуває нині у скрутному фінансовому становищі, внаслідок чого їх роль у ресурсному забезпеченні відтворення людського капіталу звужується [6].

Треба підкреслити, що зараз в Україні значно зменшуються ресурси та можливості щодо накопичення людського капіталу не тільки сільськогосподарських, а і промислових підприємств, але інвестиційна диспропорція фінансування людського розвитку між цими базовими секторами національної економіки продовжує поглиблюватися, що призводить до негативних наслідків як національного рівня – загальне зменшення інвестицій у людський капітал, так і секторального рівня – поглиблення розриву між зазначеними секторами економіки щодо інтелектуально-інноваційного потенціалу розвитку. Це дає підстави стверджувати про секторальну деструкцію національного людського капіталу в Україні.

Відтворенню людського капіталу в Україні притаманна також суб'єктна деструкція інвестицій у людину, проявом якої є диспропорції між внесками різних інвесторів у людський розвиток, що в умовах значних і довготривалих інвестиційних витрат національної економіки призводить до деградації людського капіталу.

Аналізуючи суб'єктну деструкцію інвестицій у людський капітал, треба зробити певні уточнення та пояснення.

По-перше, слід розрізняти сукупні й національні витрати на людський капітал. Сукупні витрати – це сума витрат домогосподарств, фірм та держави. Національні витрати не є сумою витрат інституційних та інших інвесторів, оскільки витрати одного інвестора можуть бути джерелом витрат іншого, а також і їх обмежуючим чинником. Наприклад, витрати фірми на оплату праці є і джерелом, і межею споживчих витрат домогосподарств. Виходячи з цього, при аналізі структури національних інвестицій у людину треба розуміти, що можливими є похибки, обумовлені повторним рахуванням витрат. Метою цього дослідження є визначення співвідношення витрат домогосподарств, фірм, держави, а не їх величини.

По-друге, аналіз структури інвестицій у людський капітал базується на визначенні та порівнянні внесків домогосподарств, фірм, держави у його формування та накопичення. Такими внесками є:

- ✦ споживчі витрати домогосподарств, які забезпечують відтворення людини: біологічне, інтелектуальне, соціальне тощо;

- ✦ витрати фірм на персонал, на базі яких формується та накопичується специфічний людський капітал працівників;
- ✦ соціальні видатки держави, у складі яких: 1) витрати на розвиток соціогуманітарної сфери – освіти, охорони здоров'я, духовний і культурний розвиток; 2) витрати на соціальний захист та соціальне забезпечення.

Сукупність витрат домогосподарств, фірм, держави можна визначити як національний фонд фінансування відтворення людського капіталу, структура якого характеризується співвідношенням між внесками інвесторів.

По-третє, незважаючи на велику кількість інвесторів, власником людського капіталу виступає індивід, від діяльності якого безпосередньо залежить віддача сукупних інвестицій у людину. Запас людського капіталу, сформований на базі інвестицій домогосподарств, фірм, держави, у процесі його реалізації може набути форми асоціального капіталу, використання якого має негативні наслідки.

По-четверте, результати від сукупних інвестицій у людину мають сумісно-розділений характер: сумісним результатом є досягнення певного рівня суспільного добробуту, а розділеними результатами є зростання життєвого рівня домогосподарств, прибутків фірм, доходів державного бюджету тощо.

Результати аналізу структури інвестицій у людський розвиток в Україні за критерієм витрат інституційних інвесторів відображено в *табл. 2*. Треба пояснити, що споживчі витрати домогосподарств України за рік було розраховано на базі даних державної служби статистики за формулою:

$$TCH = CH \times t \times H, \quad (1)$$

де CH – сукупні споживчі витрати домогосподарства за місяць в Україні; t – 12 міс.; H – кількість домогосподарств України.

Кількість домогосподарств в Україні визначалася за формулою:

$$P / AH, \quad (2)$$

де P – чисельність постійного населення України; AH – середній розмір домогосподарства (осіб).

Відповідно до даних *табл. 2* можна стверджувати, що в Україні інвестиціям у національний людський капітал притаманні диспропорції, що негативно впливають на його відтворення. Серед них виокремлено такі:

1. Диспропорція між витратами держави на соціальний захист та соціальне забезпечення і витратами на розвиток соціогуманітарної сфери: 2011 р. 1,5:1; 2012 р. – 1,6:1; 2013 р. – 1,8:1. Такий розподіл соціальних видатків держави, за яким витрати на соціальний захист та соціальне забезпечення більш ніж у 1,5 разу перевищують вкладення держави у розвиток соціогуманітарної сфери, має деструктивні наслідки для відтворення людського капіталу, оскільки, більша їх частка спрямовується не на якісне зростання запасу людського капіталу, завдяки розвитку соціогуманітарних галузей, а на його, у кращому випадку, просте відтворення. Ця диспропорція, на нашу думку, в аспекті державної ідеології свідчить про значну недооцінку ролі людського капіталу як фактора

Структура витрат у людський капітал в Україні

Витрати	Рік		
	2011	2012	2013
Держава¹			
Соціальні видатки, млрд грн			
У тому числі:	104,7	122,4	137,4
витрати на соціогуманітарну сферу: освіту, охорону здоров'я, духовний і культурний розвиток, млрд грн	41,2	47,1	48,9
частка витрати на соціальну сферу: освіту, охорону здоров'я, духовний і культурний розвиток у соціальних видатках, %	39,4	38,5	35,6
витрати на соціальний захист та соціальне забезпечення	63,5	75,3	88,5
Соціальні видатки на душу постійного населення, грн	2296,1	2690,1	3026,4
Суб'єкти господарювання (фірми)			
Витрати на персонал, млрд грн			
У тому числі:	315,4	374,1	378,2
витрати на оплату праці ²	232,3	-	-
Витрати на персонал без витрат на оплату праці	83,1	-	-
Витрати на персонал на душу постійного населення, грн	6916,7	8222,0	8330,4
Домогосподарства			
Споживчі витрати, млрд грн			
У тому числі:	658,4	689,6	727,4
охорона здоров'я	22,6	25,8	27,4
Освіта	9,5	9,8	9,7
Відпочинок і культура	14,6	15,2	16,9
Усього витрат на охорону здоров'я, освіту, відпочинок і культуру	46,7	50,8	54,0
Частка витрат на охорону здоров'я, освіту, відпочинок і культуру у споживчих витратах, %	7,1	7,4	7,4
Споживчі витрати на душу постійного населення, грн	14438,6	15156,0	1704,9
Співвідношення витрат інвесторів у людину на душу населення			
Соціальні видатки / витрати на персонал / споживчі витрати, %	9,7/29,2/61,1	10,3/31,5/58,2	11,1/30,4/58,5

Примітки: ¹ – наведено дані про соціальні видатки державного бюджету, а не зведеного бюджету, який ураховує місцеві соціальні видатки; ² – дані за 2012, 2013 рр. на сайті Державної служби статистики України на дату здійснення розрахунків були відсутні.

Джерело: розраховано за даними [4, 7 – 11].

соціально-економічного розвитку, про сприйняття людини не як активного соціально-економічного суб'єкта, а як пасивного отримувача державної допомоги.

2. Диспропорція між витратами домогосподарств на охорону здоров'я, освіту, відпочинок і культуру, що безпосередньо впливають на якісні характеристики як базових форм індивідуального людського капіталу: капіталів здоров'я, освіти, так і комплексних його форм – інтелектуального, трудового, організаційно-підприємницького, соціального, та їх іншими споживчими витратами. Співвідношення між ними складало у 2011 р. – 1:13, у 2012 р. – 1:12,5, у 2013 р. – 1:12,5. Витрати домогосподарств на людський розвиток були у 12-13 разів нижчими за інші споживчі витрати. В умовах, коли більше ніж 90% сукупного доходу домогосподарства витрачають на споживання, ця диспропорція має значний негативний вплив на відтворення людського капіталу, призводить до його якісних втрат та деградації.

3. Диспропорція між витратами суб'єктів господарювання на оплату праці й іншими витратами на персонал: 2011 р. – 2,8:1. За даними 2011 р. витрати підприємств на оплату праці дорівнювали 232,3 млрд грн, інші витрати на персонал – 83,1 млрд грн, і таку ж суму – 83,1 млрд грн – складала відрахування на соціальні заходи як складова операційних витрат на реалізовану продукцію [11]. Виходячи з цього, витрати на персонал без оплати праці – це, фактично, відрахування суб'єктів господарювання на соціальні заходи, які у 2011 р. складала 26% усіх витрат на персонал. Загалом, якщо відволіктися від витрат на оплату праці, більш ніж 90% яких трансформуються у споживчі витрати домогосподарств, то суб'єкти господарювання України відносно розвитку людського капіталу не реалізують своєї капіталоутворюючої функції. Їм, як і державі, притаманна недооцінка факторної ролі людського капіталу і відсутність мотивації щодо інвестування в його формування та розвиток.

4. Диспропорція між витратами держави, суб'єктів господарювання (фірм), домогосподарств. Якщо зробити певні уточнення, спрямовані на подолання повторного рахунку витрат а саме: 1) вважати: а) витратами держави в людський капітал тільки витрати на розвиток соціогуманітарної сфери (витрати на соціальний захист і соціальне забезпечення, на нашу думку, по-перше, трансформуються у споживчі витрати домогосподарств, по-друге, не є чинником накопичення якісного запасу людського капіталу, його розширеного відтворення); б) витратами суб'єктів господарювання тільки витрати на персонал без оплати праці (витрати на оплату праці трансформуються у витрати домогосподарств на споживання), то у 2011 р. співвідношення витрат цих інвесторів у людину було таким: 0,6:0,13:1 (соціальні видатки держави – 41,2 млрд грн / витрати суб'єктів господарювання на персонал – 83,1 млрд грн / витрати домогосподарств на споживання – 658,4 млрд грн). Як бачимо, головними інвесторами в людський капітал є домогосподарства, і це природно, але у структурі їх інвестицій у людину витрати на якісне зростання запасу знань, навичок, здібностей людини складають тільки 7,1% (витрати на охорону здоров'я, освіту, культуру і відпочинок). Рівень видатків держави на розвиток соціальної сфери та витрат суб'єктів господарювання на певні соціальні заходи, серед яких незначну частку займають витрати на професійне навчання та підвищення кваліфікації працівників, є таким, що не забезпечує зростання якості людського капіталу, його розширене відтворення.

ВИСНОВКИ

У сучасний період в Україні національному людському капіталу як сукупності інвестицій у формування та накопичення запасу знань, здібностей, вмін та навичок людини притаманні негативні секторальні та суб'єктні структурні трансформації, що призводять до його деградації. Інвестиційними деструкціями людського капіталу є: інвестиційний розрив між промисловим і сільськогосподарським секторами національної економіки у фінансування накопичення людського капіталу; диспропорції між витратами держави на соціальний захист та соціальне забезпечення і витратами на розвиток соціогуманітарної сфери; між витратами домогосподарств на охорону здоров'я, освіту, відпочинок і культуру та їх іншими споживчими витратами; між витратами суб'єктів господарювання на оплату праці та їх іншими витратами на персонал; між витратами на людський розвиток держави, суб'єктів господарювання, домогосподарств.

Подолання інвестиційних деструкцій національного людського капіталу є можливим за умов переходу від інвестиційно-інноваційної моделі до соціогуманітарної моделі інноваційного розвитку економіки, сутнісною ознакою якої є синергетика інвестицій у людину. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Архієреєв С. Поєднання соціального й асоціального капіталу як критерій посттрансформаційного стану економіки / С. Архієреєв // Економічна теорія. – 2014. – № 1. – С. 24 – 36.
2. Петренко В. П. Класифікація людського капіталу підприємства як передумова його продуктивного використання /

В. П. Петренко, О. Ю. Мацькевич // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. – 2014. – Випуск 5. – Частина 2. – С. 234 – 238.

3. Корчагин Ю. А. Эффективность и качество национальных человеческих капиталов стран мира / Ю. А. Корчагин [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.lerc.ru/?art=38&page=1&part=bulletin>

4. Витрати на персонал на підприємствах за їх розмірами за видами економічної діяльності у 2011, 2012, 2013 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

5. Кількість найманих працівників на суб'єктах господарювання за видами економічної діяльності у 2011, 2012, 2013 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

6. Самородченко Г. В. Економічні чинники відтворення людського капіталу аграрної сфери / Г. В. Самородченко // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1650>

7. Звіт Міністерства фінансів України «Про виконання Державного бюджету України за 2013 рік» [Електронний ресурс]. – Режим доступа : http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=397457

8. Інформація Міністерства фінансів України щодо виконання Державного бюджету України за 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступа : http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=368091&cat_id=368090

9. Висновки щодо виконання Державного бюджету України за 2011 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступа : http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16740923/Buletyn_vykon_budg_2011.pdf

10. Структура сукупних витрат домогосподарств [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

11. Операційні витрати з реалізованої продукції (робіт, послуг) за видами економічної діяльності у 2011 році [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

REFERENCES

Arkhiiereiev, S. "Poiednannia sotsialnoho i asotsialnoho kapitalu iak kryterii posttransformatsiinoho stanu ekonomiky" [The combination of social and asocial capital as a criterion Post-transformational state of the economy]. *Ekonomichna teorija*, no. 1 (2014): 24-36.

"Informatsiia Ministerstva finansiv Ukrainy shchodo vykonannia Derzhavnogo biudzhetu Ukrainy za 2012 rik" [Ministry of Finance of Ukraine on the State Budget of Ukraine for 2012]. http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=368091&cat_id=368090

Korchagin, Yu. A. "Effektivnost i kachestvo natsionalnykh chelovecheskikh kapitalov stran mira" [The efficiency and quality of national human capital of the world]. <http://www.lerc.ru/?art=38&page=1&part=bulletin>

"Kilkist naimanykh pratsivnykiv na sub'iektakh hospodariuvannia za vydamy ekonomichnoi diialnosti u 2011, 2012, 2013 rr." [Number of employees in entities of economic activity in 2011.2012, 2013]. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

[Legal Act of Ukraine] (2014). http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=397457

"Operatsiini vytraty z realizovanoi produktsii (robit, posluh) za vydamy ekonomichnoi diialnosti u 2011rotsi" [Operating costs for sold goods (works, services) by economic activity in 2011rotsi]. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Petrenko, V. P., and Matskevych, O. Yu. "Klasyfikatsiia liudskoho kapitalu pidpriemstva iak peredumova ioho produktyvnoho vykorystannia" [Classification of enterprise human capital as a

prerequisite for its productive use]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Seriya "Ekonomichni nauky"*, vol. 2, no. 5 (2014): 234-238.

"Struktura sukupnykh vytrat domohospodarstv" [Structure of total expenditures]. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Samorodchenko, H. V. "Ekonomichni chynnyky vidtvorenna liudskoho kapitalu ahrarynoyi sfery" [Economic factors play human capital agrarian sphere]. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1650>

"Vytraty na personal na pidpriemstvakh za ikh rozmiramy za vydamy ekonomichnoi diialnosti u 2011, 2012, 2013 rr." [Staff costs for enterprises by their size of economic activity in 2011, 2012, 2013]. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

"Vysnovky shchodo vykonannya Derzhavnogo biudzhetu Ukrainy za 2011 rik" [Conclusions on the State Budget of Ukraine for 2011]. http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16740923/Buleten_vykon_budg_2011.pdf

УДК 330.341.1:351.863(477)

ДІАГНОСТИКА ЗАГРОЗ ІННОВАЦІЙНІЙ БЕЗПЕЦІ У ПРОМИСЛОВІСТІ УКРАЇНИ

© 2015 СОБКЕВИЧ О. В.

УДК 330.341.1:351.863(477)

Собкевич О. В. Діагностика загроз інноваційній безпеці у промисловості України

У статті на основі використання загального алгоритму діагностики та регулювання економічної безпеки виявлено і систематизовано загрози інноваційній безпеці у промисловості України, охарактеризовано специфіку їх формування і прояву. Зазначено, що причинами загроз інноваційній безпеці є як традиційні ризики інноваційної діяльності в Україні, пов'язані з низькою ефективністю державної інноваційної політики, яка призводить до негативних тенденцій інноваційного розвитку, так і загострення політико-економічної нестабільності (коли дія зазначених чинників змушує компанії відмовлятися або відкладати на майбутнє реалізацію інноваційних проектів). Аналіз загроз інноваційній безпеці у промисловості дозволив скласти логіко-структурну схему негативного впливу інноваційної політики на економічну безпеку держави. Зазначено, що цей вплив формується поступово через прояв ефектів спочатку у вигляді негативних тенденцій інноваційного розвитку промисловості, потім – загроз інноваційній безпеці у промисловості та, зрештою, – загроз економічній безпеці держави. Для мінімізації прояву загроз інноваційній безпеці запропоновано низку заходів державної політики з активізації інноваційних процесів і використання науково-технічного потенціалу промисловості.

Ключові слова: інноваційна безпека у промисловості, інноваційна діяльність, загрози, державна політика, економічна безпека держави.

Рис.: 2. **Табл.:** 8. **Бібл.:** 20.

Собкевич Оксана Володимирівна – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, завідувачка відділу безпеки реального сектора економіки, Національний інститут стратегічних досліджень (вул. Пирогова, 7-а, Київ, 01030, Україна)

E-mail: sobkevich@ukr.net

УДК 330.341.1:351.863(477)

Собкевич О. В. Диагностика угроз инновационной безопасности в промышленности Украины

В статье на основе использования общего алгоритма диагностики и регулирования экономической безопасности выявлены и систематизированы угрозы инновационной безопасности в промышленности Украины, охарактеризована специфика их формирования и проявления. Отмечено, что причинами угроз инновационной безопасности являются как традиционные риски инновационной деятельности в Украине, связанные с низкой эффективностью государственной инновационной политики, которая приводит к негативным тенденциям инновационного развития, так и обострение политико-экономической нестабильности (когда действие указанных факторов заставляет компании отказываться или откладывать на будущее реализацию инновационных проектов). Анализ угроз инновационной безопасности в промышленности позволил составить логико-структурную схему негативного влияния инновационной политики на экономическую безопасность государства. Отмечено, что это влияние формируется постепенно через проявление эффектов сначала в виде негативных тенденций инновационного развития промышленности, затем – угроз инновационной безопасности в промышленности и, наконец, – угроз экономической безопасности государства. Для минимизации проявления угроз инновационной безопасности предложен ряд мер государственной политики по активизации инновационных процессов и использования научно-технического потенциала промышленности.

Ключевые слова: инновационная безопасность в промышленности, инновационная деятельность, угрозы, государственная политика, экономическая безопасность государства.

Рис.: 2. **Табл.:** 8. **Библ.:** 20.

Собкевич Оксана Владимировна – кандидат экономических наук, старший научный сотрудник, заведующая отделом безопасности реального сектора экономики, Национальный институт стратегических исследований (ул. Пирогова, 7-а, Киев, 01030, Украина)

E mail: sobkevich@ukr.net

UDC 330.341.1:351.863(477)

Sobkevych O. V. Diagnostics of the Threats to Innovation Security in the Industry of Ukraine

In the article, on the basis of a common algorithm of diagnostics and management of economic security, threats to innovation security in the industry of Ukraine have been identified and systematized, specificity of their formation and manifestation has been described. It has been specified that the causes for threats to innovation security are both traditional risks of innovation activity in Ukraine, associated with low efficiency of State innovation policy, which leads to negative trends in the innovation development, and worsening of the political and economic instability (when the effect of the indicated factors makes companies refuse or postpone for the future implementation of innovative projects). Results of an analysis of threats to innovation security in the industry have provided data for composing a logical-structural scheme of the negative impact of innovation policies on the economic security of the State. It has been specified that this impact is being formed gradually, through the manifestation of effects initially in the form of negative trends of the innovative development of industry, further – threats to innovation security in the industry and, finally, – threats to the economic security of the State. To minimize the manifestations of threats to innovation security, a number of measures to be fulfilled by means of the public policies to enhance innovation processes and increase the use of scientific-technical potential of the industry has been proposed.

Key words: innovation security in the industry, innovation activity, threats, public policy, economic security of the State.

Pic.: 2. **Tabl.:** 8. **Bibl.:** 20.

Sobkevych Oksana V. – Candidate of Sciences (Economics), Senior Research Fellow, Head of, Security Department of the Real Economy, The National Institute for Strategic Studies (vul. Pyrogoва, 7-а, Kyiv, 01030, Ukraine)

E-mail: sobkevich@ukr.net